

IN MEMORIAM

ŽIVKO BJELANOVIĆ

(Đevrske, 6. travnja 1933. – Rijeka, 26. studenoga 2021.)

U Rijeci je 26. studenoga 2021., u 89. godini, preminuo dr. sc. Živko Bjelanović, redoviti profesor u miru Sveučilišta u Splitu, priznati hrvatski filolog i jedan od vodećih onomastičara, poznat po marnu terenskome radu, temeljitim znanstvenim analizama i usustavljenim tumačenjima prikupljene građe.

Živko Bjelanović rođen je 6. travnja 1933. u Đevrskama, naselju u Općini Kistanje, u Šibensko-kninskoj županiji. Četiri razreda osnovne škole završio je u zbjegu u El Shattu, a srednjoškolsku je naobrazbu stjecao u nekoliko dalmatinskih gradova – Sinju, Splitu, Zadru i Šibeniku, gdje je završio gimnaziju ispitom zrelosti 1953. Na Filozofskome fakultetu u Zagrebu 1958. godine diplomirao je studij hrvatskoga ili srpskoga jezika i jugoslavenskih književnosti, a magistrirao je 1976. godine s temom *Tvorba etnika i ktetika od naziva mjesta Bukovice*. Doktorirao je na Filozofskome fakultetu u Zadru 1988. s tezom *Antroponimija Bukovice* i time stekao doktorat humanističkih znanosti iz područja filologije.

Radio je kao profesor u Šibeniku, prvo u Gimnaziji, potom u Učiteljskoj školi i na Pedagoškoj akademiji. Od 1967. do 1969. bio je lektor hrvatskoga jezika na talijanskim sveučilištima Università Cattolica i Università degli Studi u Milanu, nakon toga profesor na Pedagoškoj akademiji u Puli, odakle 1975. prelazi

na Pedagošku akademiju u Split. Bilo je to i vrijeme ustrojbenih promjena pedagoških akademija u Hrvatskoj, pa je ona u Splitu uskoro postala sastavnicom Filozofskoga fakulteta u Zadru, a poslije se izdvojila kao Fakultet prirodoslovno-matematičkih znanosti i odgojnih područja Sveučilišta u Splitu te je naposljetku osnovana Visoka učiteljska škola. Na svim je tim nastavničkim studijima profesor Bjelanović predavao kolegije Hrvatski jezik, Kultura govorenja i pisanja te Metodika nastave hrvatskoga jezika. Također je obnašao čelne dužnosti: bio je ravnateljem Učiteljske škole i Pedagoške akademije u Šibeniku te dekanom OOUR-a prirodoslovno-matematičkih znanosti i odgojnih područja u Splitu (1987. – 1989.). U znanstveno-nastavna zvanja u području filologije biran je 1988. (u docenta), 1996. (u izvanrednoga profesora) i 1999. (u redovitoga profesora). Umirovljen je 2003., nakon punih četrdeset pet godina radnoga staža. Iako u mirovini, kao vrstan stručnjak, pružao je svoju svesrdnu pomoć u začetcima rada Odjela za humanističke znanosti, koji 2005. godine prerasta u Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu.

Kao priznati znanstvenik profesor je Bjelanović već 1978. postao članom Odbora za onomastiku i Odbora za dijalektologiju JAZU. Od 1978. do 1984. glavni je urednik časopisa *Čakavska rič*, od 1986. do 1988. predsjednik je Savjeta časopisa *Školski vjesnik*, a od 2008. do 2017. član Uredništva godišnjaka *Titius*. Bio je voditeljem znanstvenih projekata i suradnikom na znanstvenim projektima te sudionikom brojnih znanstvenih skupova. S časopisom *Folia onomastica Croatica* surađivao je dugi niz godina.

Znanstveni interesi profesora Bjelanovića ponajprije su bili usmjereni na onomastička istraživanja. Plod dugogodišnje zaokupljenosti raznovrsnim onomastičkim temama četiri su objavljene knjige te brojne znanstvene studije i rasprave. Osobito se pritom bavio antroponimima s područja sjeverne Dalmacije i rodne Bukovice, oduživši se i na taj način kraju iz kojega je potekao.

Prva je takva knjiga *Imena stanovnika mjesta Bukovice* (Split: Čakavski sabor, 1978.), u kojoj je na temelju građe što ju je prikupio terenskim istraživanjem uspostavio tipologiju sjevernodalmatinskih jekavskih toponima, etnika i ktetika. Također je opisao fonološka, morfološka i naglasna obilježja etnika i ktetika Bukovice te je utvrdio njihove tvorbene modele, raspodjelu i odnos prema standardnojezičnoj normi. Uslijedila je opsežna monografija *Antroponimija Bukovice* (Split: Književni krug, 1988.), opetovano objavljena u Zagrebu 2012., koja na temelju dijalektološki vjerno zapisanih i proučenih oko pet i pol tisuća imena, prezimena i nadimaka pruža širu sliku toga kraja i znanstvene spoznaje o jezičnim i nejezičnim vrijednostima obrađenih antroponima. I danas vrijedan izvor građe, ta je knjiga ocijenjena uzornom u pogledu izrade korpusa jezičnih činjenica i njezova znanstvenoga opisa. Sljedeće godine objavljuje i *Rječnik antroponima Bukovice* (Beograd: SANU, 1989.) te oba djela čine zaokruženu cjelinu. Istraživa-

njem onimā na benkovačkome, obrovačkome, kninskome i šibenskome području bavio se i u radu *Novoštokavski modeli tvorbe u onomastičkom leksiku sjeverne Dalmacije* (1985.), pri čem je u prikazanim tvorbenim modelima otkrivao dublje zakonitosti u formiranju onomastičkoga znaka i u njegovu funkcioniranju u onomastičkoj komunikaciji. U radu *Antroponimi Tromeđe motivirani prirodnom sredinom (u 17. i 18. stoljeću)* (2003.) obradio je pak antroponime, uglavnom prezimena, ne samo s područja sjeverne Dalmacije nego i Like i Bosanske krajine kojima su motivi nastanka uvjetovani biljnim i životinjskim svijetom.

U svojem znanstvenom radu profesor Bjelanović nije zaboravio ni Split, grad u kojemu je proveo velik dio života. Bio je voditelj projekta *Rječnik splitskih prezimena od početka do sredine XX. stoljeća* te je splitskim prezimenima posvetio i dva rada. U radu *O jednom tipu splitskih prezimena* (1996.), a riječ je o prezimenima *Družević, Koceić, Tvrdeić i Viceić* s neobičnim završnim samoglasničkim slijedom, pokazuje da velik broj splitskih prezimena različitih tipova, tvorbe i značenja ima isto fonotaktičko obilježje završnoga segmenta. Rad *Splitska prezimena etnonimskog podrijetla s talijansko-hrvatskim jezičnim odlikama* (2008.), nastao u suautorstvu s Marinom Marasović-Alujević, opisuje pak tvorbene, morfološke, fonološke i grafijske značajke takvih prezimena nastalih kao rezultat višestoljetnih dodira dvaju naroda.

Zapaženi su i Bjelanovićevi radovi u kojima dotiče problematiku leksikografske obradbe antroponima. U radu *Antroponimi u općem rječniku* (1994.) preispituje ustaljenu praksu da se u normativne jednojezične rječnike manjega opsega i opće namjene ne unose antroponimijski leksemi zbog teškoća pri njihovoj standardizaciji te predlaže mogućnosti uključivanja nekoliko tipova takvih antroponima u rječničke članke. Prijedlog tipa rječnika koji bi uz natuknicu dao sve potrebne odrednice donosi u radu *O jednom načinu organiziranja leksikografske jedinice u antroponimijskom rječniku* (1993.). O dvojbama povezanim s normiranjem prezimena progovara u radu *Posebnosti u normiranju prezimenskog leksika* (1998.). Istražujući antroponime s gledišta njihovih tvorbenih značajka i značenjske strukture – primjerice u radovima *Tvorbeni prsten kao model opisa antroponomastičkih tvorenica* (1995.), *Tvorbena i značenjska struktura antroponima na -uša* (2000.), *Hipokoristik kao tvorbeni način i kao oznaka za vrstu značenja* (2006.) – ujedno je pridonio i novim spoznajama o tvorbi riječi u hrvatskome jeziku.

Veliku pozornost znanstvene zajednice pobudila je knjiga *Onomastičke teme* (Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada, 2007.) za koju je autor probrao trideset svojih prethodno objavljenih radova. Okupljeni na jednome mjestu, oni još jednom potvrđuju širinu i dubinu Bjelanovićevih znanstvenih dosega. Radovi, tematski razvrstani u cjeline Toponimija i etnonimija, Antroponimija i Onomastička leksikologija i leksikografija, rasvjetljuju rasprostranjenost i podrijetlo te

prozodijske, strukturne, semantičke, tvorbene i sociolingvističke značajke obrađenih toponima i antroponima. Knjiga je, među ostalim, opremljena korpusom s popisom vrela nastalim na temelju vlastitih terenskih istraživanja, što je njezina osobita vrijednost, a ocijenjena je velikim doprinosom hrvatskoj toponomastici i antroponomastici, leksikografiji i tvorbi riječi.

Predan i temeljit u znanstvenome, stručnome i nastavnome radu, profesor je Bjelanović prema kolegicama i kolegama bio susretljiv, staložen, pažljiv, a brojnim naraštajima svojih studenata ostat će u sjećanju kao zahtjevan, ali uviđavan i pristupačan profesor, kao vrstan predavač i dobar čovjek.

Jadranka Nemeth-Jajić